

Eigil Knuth modtog i 1967 Det grønlandske Selskabs Rink-medalje for sit omfattende bidrag til Grønlands udforskning. Dette fotografi af Eigil Knuth er taget af Claus Andreasen i Peary Land den 22. juli 1983.

Eigil Knuth 80 år

Af rigsantikvar Olaf Olsen

Til Grønland nåede Eigil Knuth først i sit niogtyvende år. I 1932 blev han Aage Roussells medhjælper ved udgravningen af Sandnes og andre nordbo-gårde i Vesterbygden. 1934 var han atter med Roussell i Grønland, og efter denne skoling i feltarkæologi var han nu rede til at stå på egne forskerben. Året efter blev han knyttet til den engelske Augustine Courtauld-ekspedition til Sydøstgrønland, hvor han især studerede eskimo-arkæologi. I 1936 krydsede han indlandsisen fra vest til øst med Expedition Française Transgroenland. Den gølge indlandsis morede ham ikke. Men ekspeditionens endestation lokkede. Rejsen sluttede i Angmagssalik, og her blev Eigil Knuth for at overvintre sammen med stedets befolkning, som han ville afbilde i skulptur. Det var en gammel drøm hos ham, der her blev virkeliggjort. I bogen *Billedhugger i Angmagssalik* har Eigil Knuth givet en betagende beskrivelse af det lille samfund og dets mennesker. Han blev i Angmagssalik i godt et år. Frugterne af hans arbejde, de 17 vidunderlige portrætbuster, der alle netop nu har fået deres blivende plads i

Den 8. august 1983 runder grønlandsforskeren, billedhuggeren, forfatteren, ekspeditionslederen Eigil Knuth de firs. Det foregår – naturligvis, bør man vist sige – på den station på Kap Harald Moltke i Peary Land, som han selv har oprettet, og hvor han for elleve år siden egenhændigt (og egenmægtigt!) byggede sig en flyveplads.

Over Eigil Knuths liv står der med flammeskrift *Grønland*. Dog »kun« over de sidste 51 år. Den unge Knuth, der havde gået på Kunstakademiet, drog ikke nordpå, men sydover. Han slog sig en tid ned i de italienske Alper, hvor han lod sig uddanne i træskærererkunst.

Grønland, vidner endnu mere end bogen om den intensitet, med hvilken Eigil Knuth oplevede de østgrønlandske eskimoer.

Da Eigil Knuth i august 1937 forlod Angmagssalik, kunne han ikke udholde afskeden, men gemte sig i sin kahyt på »Gertrud Rask«, indtil skibet var langt fra land. Det er næppe for meget sagt, at han dengang efterlod sin sjæl på Grønland, og at sjælen er forblevet der lige siden.

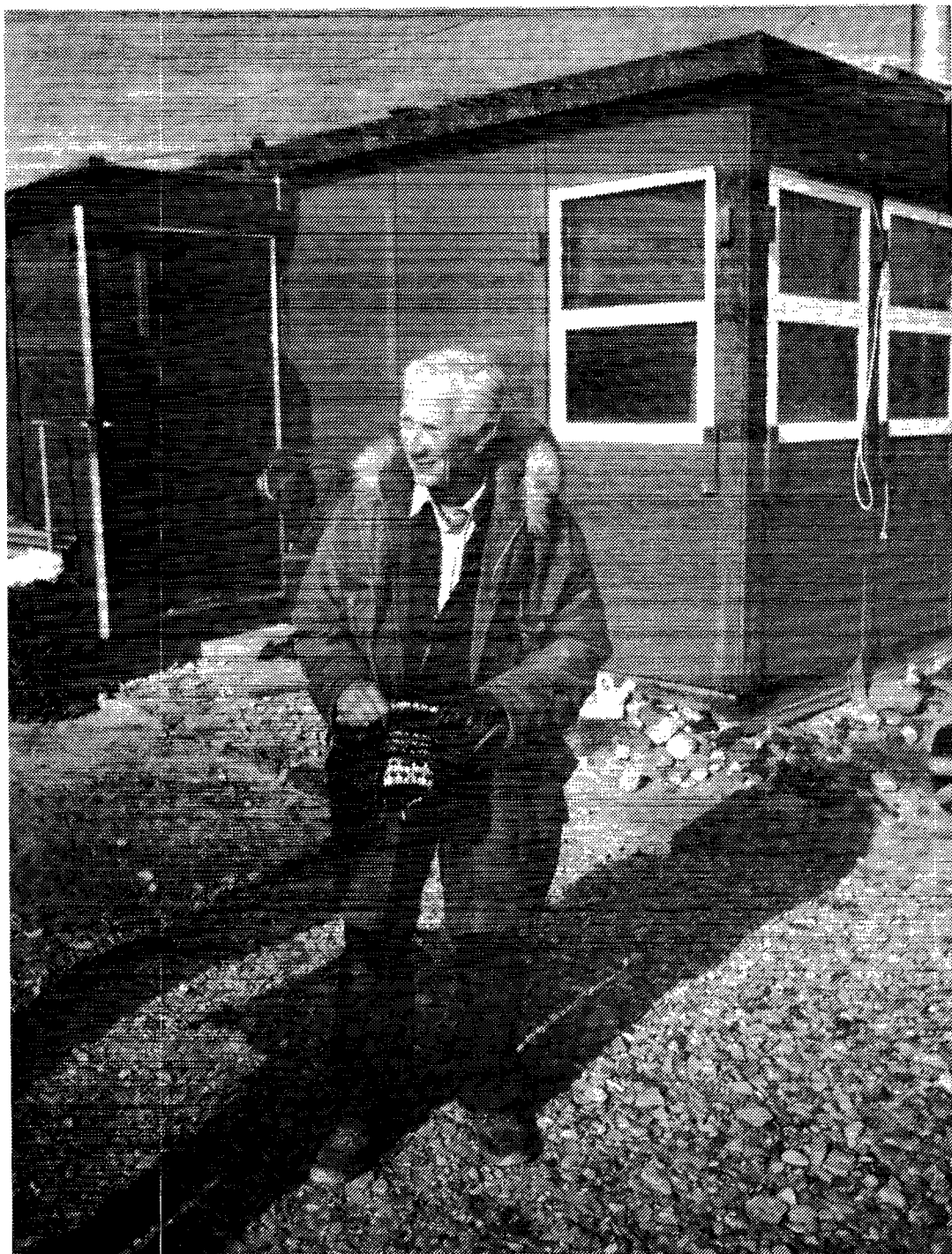
I Angmagssalik stod hans hus og et lager af ler og gips og afventede hans tilbagekomst, som han selv var meget opsat på. Men det skulle gå anderledes. I Danmark fik han sammen med sin rejsefælle fra Courtauld-ekspeditionen, Ebbe Munck, ideen til en ny stor ekspedition, der skulle have det endnu lidet udforskede Nordøstgrønland som mål. Men hvordan kunne det gøres? De to initiativtagere var unge mænd i begyndelsen af trediverne, begge af respektabel familie, bevares, men uden den status og videnskabelige pondus, der måtte synes fornøden. Ved en kombination af ukueligt gå-på-mod og gudbenådet frækhed lykkedes det alligevel. Hvorledes har Eigil Knuth beskrevet muntert og medrivende i bogen *Under det nordligste Dannebrog*.

»Dansk Nordøstgrønlands Ekspedition« lagde ud fra København i eget skib i sommeren 1938 med Eigil Knuth som den leder, der fulgte ekspeditionen fra den første dag til den sidste. Feltarkæologen og billedhuggeren, der hidtil havde kunnet følge sine egne indskydelser og impulser, var med ét blevet ekspeditionsleder med utallige praktiske

gøremål og ansvaret for mange menneskers ve og vel i et område, hvor døden kunne lure lige om hjørnet. Men også det evnede Eigil Knuth, og alligevel havde han overskud til selv at fordybe sig i de arkæologiske levn i det øde Nordøstgrønland, vejledt af Mylius-Erichsens optegnelser fra den ulykkelige Danmark-ekspedition 1906–07. Disse første undersøgelser førte Eigil Knuth ind på den bane, hvor han sidenhen skulle komme til at yde sin fornemste arkæologiske indsats: identifikationen af de ældste fangerkulturer på jordens absolutte top.

Dansk Nordøstgrønlands Ekspedition forlod Grønland, netop som 2. verdenskrig brød ud. Krigen afbrød med ét Eigil Knuths forbindelse med Grønland, men ikke hans arbejde med materialet fra ekspeditionen, som han bearbejdede jævnsides med et midlertidigt arbejde som speaker ved Statsradiofonien. Og da krigen var slut, tilkæmpede Eigil Knuth sig plads på det første skib, der afgik til Grønland. Længere end til Godthåb kunne han ikke komme i 1945. Men han udnyttede tiden godt ved at kortlægge hidtil ukendte eskimoplads og nordboruiner i distriktet.

Eigil Knuths tanker og håb var dog vendt mod det nordligste Grønland. Det var her, han ville virke. Som i 1937 allierede han sig med Ebbe Munck, og ved en utrolig indsats fra begges side lykkedes miraklet igen. I disse første fattige efterkrigsår fik de skabt institutionen »Danske Peary Land Ekspeditioner« og sikret de nødvendige midler til de første ekspeditioner. I 1947 lagde man ud med Eigil Knuth

Eigil Knuth, stærk som en bjørn og kompromisløs i sine krav til sig selv og til andre, – den sidste store ekspeditionsmand af den gamle skole. Fot.: Claus Andreasen, Peary Land den 22. juli 1983.

som den selvskrevne organisator og leder.

Allerede i Nordøstgrønland-ekspeditionen havde der deltaget naturvidenskabsmænd. I ekspeditionerne til Peary Land blev det videnskabelige spektrum i årenes løb endnu bredere, og en lang række naturvidenskabelige fag og discipliner i Danmark kan takke Eigil Knuth for den vældige udvidelse af deres horizon, de fik i efterkrigsårene ved deltagelse i arbejdet i Peary Land. Station Brønlundhus, som Eigil Knuth oprettede under den første ekspedition til Peary Land, kom på mange måder til at fungere som et universitetsinstitut. Med god grund gjorde Københavns Universitet Eigil Knuth til æresdoktor i 1979.

Med fuld respekt for de mange andre forskere, der har virket under Danske Peary Land Ekspeditioners vinger, er det dog Eigil Knuths egen videnskabelige indsats i denne fjerneste del af Grønland, der må tildrage sig den største opmærksomhed. Ved at berejse vældige landområder under barske vilkår lykkedes det for ham at finde ubestridelige spor af to urgamle jægerkulturer, som han har navngivet Independence I og II. Disse resultater vil for altid have placeret Eigil Knuth som en central skikkelse i udforskningen af Grønlands fortid. Den endelige, sammenfattende publikation har vi endnu til gode. Men Eigil Knuth har i årenes løb udsendt så mange beretninger og afhandlinger om sine iagttagelser i, hvad han selv kalder Grønlands tredelte forhistorie, at forskere fra hele verden allerede nu kan benytte hans resultater i deres analyse af menneskenes muligheder for at tilpasse

sig levedmulighederne i et ekstremt marginalområde.

Foruden påvisningen af Independence-kulturerne gjorde Eigil Knuth også andre vigtige opdagelser i Peary Land. Den 500-årige umiaq, som han fandt i forbavsende velbevaret stand i 1948, var en velfortjent appelsin i hans turban. Også på de tvungne vinterophold i København gjorde han fund, der gav genlyd. Ihukommende det gamle ord, at de bedste fund gøres i museernes magasiner, fremdrog han på Nationalmuseets etnografiske Samling en upåagtet papæske med de akvareller af Aron fra Kangeq, der nu er overdraget til Grønlands Landsmuseum i Godthåb, og det er Eigil Knuths fortjeneste, at Aron i dag er anerkendt som Grønlands første nationale kunstner-skikkelse.

Alt for meget af Eigil Knuths liv i Danmark er gået med trælsomt slid for at skaffe midler til de næste ekspeditioner. Det er bestemt ikke altid morsomt at skulle betle, og Eigil Knuth har haft sin rigelige part af dette arbejde. Men man skal ikke overse, at der knyttet til det videnskabelige betleri er en oplysningsvirksomhed af meget positiv karakter. Både i skrift og tale, ved foredrag og i samtaler på tomandshånd har Eigil Knuth under sine kampagner for Danske Peary Land Ekspeditioner haft en meget stor betydning for udbredelsen af kendskabet til Grønland i Danmark. Man har også fortalt mig – og jeg tror det gerne – at Arktisk Institut i virkeligheden skylder Eigil Knuth sin oprettelse.

I sin høje alder – der bestemt ikke vir-

ker høj, når man møder ham – er Eigil Knuth den dag i dag virksom i felten i Peary Land. Hvorfra han får kræfterne til det hårde slid, må guderne vide. Han ser måske lidt skrøbelig ud. Men tag endelig ikke fejl. Eigil Knuth er stærk som en bjørn og kompromisløs i sine krav til sig selv og til andre. Der slår gnister fra ham, som kan tænde ild og modild. Han er en kæmpeskikkelse, vel den sidste store ekspeditionsmand af

den gamle skole. Praktikerer der kan det hele. Den opdagelsesrejsende med den aldrig svigtende ildhu og videbegærlighed. Kunstneren med det følsomme sind og den mageløse evne til at udtrykke sig i billeder og ord. Videnskabsmanden hvis dagbøger er guldgruber for forskningen og menneskelige dokumenter af sjælden karat.

Tillykke med de firs, Eigil, og tak fordi vi har Dig!

*Som billedhugger i Angmagssalik skabte Eigil Knuth en række uvurderlige skulpturer. Hele samlingen er i 1983 skænket til Grønland, og redaktionen håber i et senere nummer at kunne vise samtlige 17 figurer i tidsskriftet.
Fot.: Erik Holm, K.N.K., Grønlands Landsmuseum.*